

מתיקא כדובשא

מדור מתיקות הצדיקים
ימשיך להופיע בשבוע הבא
בעזרהש"ת

מעדני דבש

ע"י המגיד מו"ר ר' ישראל אהרן קלעצקין שליט"א

פרפראות מדובשים

ליקוטי גידולי אברהם - מו"ר ר' גדלי' האפמאן שליט"א
לעיין אביו הרה"ח ר' אברהם בהרה"ח ר' משה צבי זייל

- לא תגנובו, בעשרת הדברות כתיב 'לא תגנב', בלשון יחיד ופירשו רבותינו כי הכוונה בגנוב נפשות, ובפרשתנו כתיב 'לא תגנבו' בלשון רבים וזה קאי בגנוב ממון, ויש להבין למה שינה בממון וכתב בלשון רבים. ואפשר לפרש ע"פ הפסוק (משלי ו ל) 'לא יבוזו לגנב כי יגנוב, למלא נפשו כי ירעב', פירוש הדבר, שכאשר מאן דהו נתפס בגניבה, הרי שיתכן כי רעב ללחם ולא עמד בנסיון, אך כאשר רבים גונבים הרי זה הופך להיות ענין של שחיתות, ולזה הדגישה תורה בגניבת ממון בלשון רבים שאז חמור הדבר שבעתיים.
- ובדרך צחות שמעת: כי כאשר מגיע לענייני ממונות לפעמים גם אנשים חשובים נכשלים ומוורים לעצמם היתר, ומרגלא בפומיה דמו"ר הג"ר מרדכי דרוק זצ"ל 'קדשי קדשים שחיתתן בצפון', 'קדשי קדשים' אפי' צדיקים גדולים שהם בחינת קדשי קדשים, 'שחיתתן בצפון' נשחטים ומאבדים עשתונותיהם כאשר מגיע לענייני ממונות (צפון הכוונה לממון שהרי שולחן בצד צפון וכמאמרם ז"ל 'הרוצה שיעשיר יצפין') ולכן הדגישה תורה 'לא תגנובו' בלשון רבים, כדרך שמדברים אל אנשים נכבדים (איר זאלט נישט גנב'נען).
- דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם, במסכת ברכות י"ד: אמר רב יוסף כמה מעליא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל בר יהודה אמר: אמרי במערבא (א"י) [בתפלת] ערבית 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם - אני ה' אלהיכם' אמר ליה אביי מאי מעליותא וכו', פירוש: הגמ' דנה האם אומרים פרשת ציצית בק"ש של ערבית אם לאו, ומביאה הגמ' שבא"י היו אומרים רק את שש המילים הראשונות ושלושת המילים האחרונות של פרשת ציצית, דהיינו 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם - אני ה' אלהיכם' אמר. ולכאורה יקשה שהרי כל פסוקי דלא פסקא משה לא פסקין, א"כ איך קטעו בני מערבא את הפסוקים וצירפו 2 חצאי פסוקים ליצור פסוק חדש? ותירץ אחי הג"ר משה קלצקין שליט"א באופן נפלא, כי בסוף פרשתנו פרשת אחרי ויקרא י"ח ב ישנו פסוק שלם 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם' הרי שזה אכן פסוק דפסק משה רבינו והיו בני ארץ ישראל רשאים לקרא פסוק זה במקום פרשת ציצית.
- ואמר לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו (י"ז י"ד) פירש"י 'להזהיר גדולים על הקטנים, וצריך להבין למה דוקא בזה נצטוו גדולים על הקטנים? ואפשר בדרך צחות: כי דרך העולם שהגדול שולט על הקטן ממנו, ומנצל את כוחו לשלוט עליו

המשך בעמוד ב'

ואל יבוא בכל עת אל הקודש וכו' בואת יבא אהרן אל הקודש (טז, ב-ג) בדבר זה גופו שנאמר לו ואל יבוא בכל עת אל הקודש" בואת גופא "יבוא אהרן אל הקודש", הכרה זו, שהוא בא עתה למקום קדוש ביותר שאסור לבוא אליו בכל ימות השנה, תביאנהו ליד מורא ופחד, עד שמתוך זה יהיה באמת ראוי לבוא אל הקודש. (מלא העומר)

וכפר בעדו ובעד ביתו (טז, ו) מה עניין ביתו, הרי הכהן בא להתפלל על עצמו ועל העם כולו? אלא שאין לתאר כהן גדול בלא בית, בלא נישואין ובלא אישה, שהרי הכהן הגדול משמש דוגמא להתנהגות, ועליו להיות דוגמא לחיי משפחה שקטים ורגועים. (רבי שמשון רפאל הירש)

כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה' תטהרו (טז, ל) לפני ה' היינו לקיים תמיד שויתי ה' לנגדי תמיד, ועי"ז תטהרו. כי אם אדם יודע שהוא עומד לפני מלכי המלכים הקב"ה אזי יראה ה' על פניו לבלי לעבור על רצונו יתברך. (אהבת ישראל)

אשר יעשה אתם האדם וחי בהם (יה, ה) את"ם הם גם אותיות אמ"ת. מי שעושה את האמת ליסוד חייו, מודה

המשך בעמוד ג'

מוסר בדבש – "להתקרב" רק לפי רצון ה' - מו"ר ר' ישעי' וויין שליט"א

הם מתו, האם בזמן עילאי ומרומם כל כך שאדם מתקרב להקב"ה הוא יכול למות?
דבר פלא נוסף נדרשים אנו להבין בביאורו של פסוק זה. התרגום אונקלוס שדרכו על פי רוב לבאר את פסוקי התורה באופן של תרגום מילולי על כל מילה ומילה, חורג כאן לכאורה מדרכו. וז"ל בפסוק זה, "ומליל ה' עם משה, בתר דמית ותרינ בני אהרן. בקרוביהון

המשך בעמוד ב'

אנו שיעיד עלינו ויצרנו כי אנו "קרובים" אליו? הלא כל בר דעת מבין שזוהי אחת המעלות הנשגבות ביותר, כפי שאומר דוד המלך ע"ה (תהילים עג, כח) "ואני קרבת א-לקים לי טוב". והנה, כאן בפשטות, כאילו תוך כדי דיבור, מעידה התורה"ק שנדב ואביהוא הגיעו לדרגה כל כך גדולה של "בקרבתם לפני ה'". הם הצליחו להעפיל ולהתרומם עד כדי כך שהתקברו להקב"ה. כיצד, אם כן, יתכן ש"בקרבתם" לפני ה'

בתחילתה של הפרשת מצווה הקב"ה את משה להדריך את אהרן הכהן מת, כיצד ובאיזה אופן עליו להיכנס לקודש הקדשים. התורה הקד' פותחת ואומרת שהדברים הללו נאמרו לאחר מות שני בניו של אהרן הכהן, וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימתו" (טז, א). כמה עמלים ומנסים אנו להגיע לדרגה של "קרבה להקב"ה", כמה מייחלים ומשתוקקים

מוסר דבש

המשך מעמוד א'

המשפחה והקהילה. "אשתא נוכריתא" לפסוק זה? הרי המילים הללו "אש זרה" כלל לא נאמרו כאן בפסוק, מדוע, אם כן, מכנים אותם כאן התרגום אונקלוס?

ובביאור הדברים נראה לומר כי שתי הקושיות הללו מתורצות האחת בחברתה. אכן, להגיע לקרבת א-לקים זוהי דרגה נשגבה שאליה שואף ומשתוקק כל יהודי, ללא כל ספק אחת המעלות בהן נתייחד עם ישראל מיתר אומות העולם היא בקרבה להקב"ה, כפי שנאמר (דברים ז, ז) "כי מי גוי גדול אשר לו א-לקים קרובים אליו כה' א-לקינו בכל קראנו אליו". אולם זאת עלינו לזכור ולהפנים היטב, הדרך להגיע לכך היא רק לפי מה שנצטוונו וקיבלנו בתורה"ק. אין לעקוף או לנסות לעשות קיצורי דרך. התקרבות שאיננה על פי רצון ה' היא גם אסורה וגם פשוט לא תצלית.

ואם כן, נדב ואביהוא אכן הצליחו לדחוק ולעשות מאמצים על מנת להתקרב להקב"ה. הם הגיעו לכאורה לדרגות עילאיות, אך זה רק לכאורה. שכן התורה עצמה מעידה עליהם במשפט אחד (ויקרא יא, יא) "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם". הם עשו מה שהם חשבו לנכון לעשות, ולא מה שהקב"ה ציווה אותם לעשות, וממילא הקרבה הזאת לא יכולה להועיל להם במאומה. להיפך, היא הזיקה להם והביאה אותם לידי מיתה.

וכך מוצאים אנו בפרשת שלח, לאחר חטא המרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה והביאו את בני ישראל למצב שפל נורא שבגין כך נגזר על כל הדור ההוא למות במדבר. והנה, קמו אחדים מן העם ובקשו בכל זאת לעלות אל ראש ההר וארון (במדבר יד, מד) "ויעפלו לעלות אל ראש ההר וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה". הסיטואציה הייתה נוראה. עם ישראל מבין שכלתה אליו הרעה רח"ל בשל התנהגות המרגלים וקבלת דברי הגנות שהוציאו על הארץ על ידי העם. ועתה מבקשים אנשים לעשות לכאורה תשובת המשקל ולצאת בכל זאת לכיוון הארץ המובטחת. הם מפנים עורף לדברי הבלע של המרגלים ומקבלים עליהם לכאורה את דבר ה' בשבח הארץ, מדוע, אם כן, נחשב להם שהימרו את פי ה'?

משום שהם עשו את מה שעשו כפי שלהם היה נראה. כי כך הם הבינו שנוכן לעשות, ולא משום שבקשו לעשות את רצון ה'.

ואם כן, כאשר התרגום אונקלוס מבקש לבאר את הפסוק הראשון בפרשתנו, חלק בלתי נפרד של ביאור המצב הזה הינו "בקרוביהון אשתא נוכריתא קדם ה' ומיתו" - מדוע הם מתו, הרי הם הגיעו לדרגה של בקרבתם לפני ה'? כיצד אותה קרבה לא גרמה להם רק טוב? משום שהייתה זו אש זרה. האש הזאת הייתה זרה להקב"ה וממילא היא מביאה למוות רח"ל.

ויש בנותן טעם להעתיק כאן את לשונו הזהב של הגאון רבי משולם דוד הלוי סאלאוויצ'יק זצ"ל (הובא בספר שיעורי רבנו משולם דוד הלוי

עה"ת עמוד ריא), "כאשר הגר"ח מוואלוז'ין רצה לייסד את ישיבתו, בא אל הגר"א מוואלנא ודיבר עימו כחצי שעה וגולל לפניו באריכות את הצורך הגדול לייסד הישיבה וכמה תועלת יש בזה, והגר"א שתק כל הזמן ולא ענה לו ע"ז דבר. כשראה הגר"ח כך הבין שאינו מרוצה מזה וחזר לביתו בלא לעשות דבר. כעבור שנתיים העלה שוב את העניין לפני הגר"א כמה חשוב ונצרך לייסד הישיבה, ואז הסכים עמו הגר"א. שאלו הגר"ח מדוע בפעם הקודמת שדיבר עמו על כך לא הסכים לעניין, ועתה הוא מסכים לזה. השיב לו הגר"א שבפעם הראשונה דיברת בהתפעלות גדולה על העניין הגדול לייסד הישיבה, וכשמתפעלים כ"כ מתערבת בזה גם מחשבה של 'אני', ועם תערובת כזו אי אפשר לייסד ישיבה, ורק עתה שבאת לפני ודברת על העניין בקרירות ובלי התפעלות, עתה כל המחשבה היא בוודאי לשם שמים בלא שום תערובת, ולפיכך מסכים אני עם דבריך שראוי לייסד הישיבה". ממשיך הגר"ח הלוי זצ"ל ומסיים, "רואים כמה נורא העניין דאפילו גדלותו של הגר"ח מוואלוז'ין לא הספיקה, כיון שלפי אמת המידה של הגר"א הייתה יכולה להיכנס בזה איוו שהיא מחשבה שאינה טהורה, ואז כבר א"א לייסד ישיבה.... ישיבה כזו יכולה להיות רק כאשר מייסדים אותה באופן זה, במחשבה טהורה להרבות תורה ויראה בישראל בלא שום תערובת של מחשבה אחרת של עוה"ז".

מעדני דבש

המשך מעמוד ב'

1. ולנצלו ולמצוץ את דמו, ולכן הזהירה תורה: 'דם כל בשר לא תאכלו' היינו להזהיר את הגדולים שלא ישתו וימצצו את דם הקטנים מהם.
2. ובדרך פשט אפשר לתרץ, כי להלכה יש חיוב להזהיר גדולים על הקטנים בכל המצוות, אך הציווי נכתב באיסור אכילת דם דוקא, שאכילת דם הוא דבר שנפשו של אדם קצה מזה ומאוסת בו, וזה מדגישה תורה, כי אפילו דבר כזה, מוטל על הגדולים להשגיח על הקטנים שלא יכשלו ועל אחת כו"כ בשאר מצוות שהמכשול מצוי יותר ונפשו של אדם נמשך לזה.
3. דבר אל כל 'עדת' בני ישראל, שאלני ידיד נפשי הרב אורי בין שליט"א מלעיקוואדו, כי ברוב המקומות שמשנה רבינו נצטווה לומר לבני ישראל, כתיב, דבר אל בני ישראל. שונה הדבר בתחילת פרשתנו, שכתוב 'דבר אל כל עדת בני ישראל', וענה כדרכו בדרך דרוש כי עד"ת נוסריקון עד ת', פי' אפי' האחרון שבישראל והפחות שבהם מצווה בענין 'קדושים תהיו' ואל יפול ברוחו ויאמר לעצמו אני איני שייך לענין, כי אדרבא, משם תחל עלייתו.
4. ואוסף לדבריו בדרך דרש משלי, כי מה ששמר

- את עם ישראל בגלות מצרים היה שלא נתערבו עם המצרים ושמרו על קדושתם כפי שהתורה מעידה, וזה מרומז במילה 'עדת' ע' נפש שירדו למצרים והיו שם ד' דורות (ודור רביעי ישובו הנח), וכל ת' שנות הגלות.
5. עוד נראה לומר כי 'אין דבר שבקדושה פחות מעשרה', ואין עדה פחותה מעשרה, לכן כאשר הציווי הוא 'קדושים תהיו' מוזכר הדבר בלשון עדה, כי קדושה ועדת עשרה צועדים יחדיו.
6. הא דנצטוו 'כל עדת' בני ישראל בצווי זה דוקא, כי למרות שבכל המצוות ישראל ערבים זה לזה, מיוחד הדבר בענין 'קדושים תהיו' שבזה המצב הכללית מאוד משפיעה, והנמצא בחבורה קדושה מושפע מהסביבה לטובה, וכן להיפך רחמנא לשיזבן, לכן בענין זה האחריות על 'כל עדת' הוא באופן מיוחד.
7. והנגזר מציווי זה הוא, כי על הקהילה לתקן תקנות ולגדור פרצות ולעמוד על המשמר שאוירת הקדושה תשרור, וזה גם ענין המוטל על 'כל עדת'.
8. ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה ומה הוא באש ישרפו אתו ואתהו ויקרא כי יד הקשה רש"י: - סנהדרין עה אי אתה יכול לומר שאשתו הראשונה ישרפו שהרי נשאה בהיתר ולא

- נאסרה עליו אלא אשה ואמה הכתובין כאן שתיהן לאיסור שנשא את חמותו ואמה ויש מרבתינו שאומרים אין כאן אלא חמותו ומהו אתהו את אחת מהן ולשון יוני הוא הן אחת.
9. ולמרות דמיסתפינא, אכתוב מהלך נוסף בדרך אפשר, להסביר מה שהקשה רש"י, שאם רק אחת מהן נשרפת למה כתוב 'אתהו' בלשון רבים, וההסבר כדלהלן: הנושא אשה ובתה יש בזה שני אופנים: האחד. שנשא את האם ואח"כ את הבת, וזה איסור נשיאת הבת על האם. השני. שנשא את הבת תחילה ואח"כ נשא את אמה שהיא חמותו. נשיאת האם על הבת. והנה שניהם הם אותו האיסור ואין זה משנה אם קודם נשא את האם או קודם את הבת, והתורה התייחסה והדגישה את שני המקרים, שכן בפרשת אחרי מות שבה כתובים האזהרות כתיב ויקרא יח יז 'ערות אשה ובתה לא תגלה', ובפרשתנו שמפורשים בה העונשים, כתיב 'אשר יקח את אשה ואת אמה' וכיון שיש כאן שני מקרים עם אותו איסור, כתיב 'אתהו' שזה מתייחס לשניהן, במקרה האחד המוזכר בפר' אחרי, שם עונש המיתה על הבת, ובמקרה השני שבפרשת קדושים עונש המיתה על האם.

פרפראות מדוכשיים

המשך מעמוד א'

על האמת, מדבר אמת בלבבו, והולך בדרכי אמת - מובטח לו שיתקיים בו 'וחי בהם' - דהיינו שזה סגולה לאריכות ימים. (דגל מחנה אפרים)

וחי בהם (יה, ה) יעשה את המצוות בחיות ובלהט, ולא מתוך הרגל, כמצוות אנשים מלומדה. (השרף מקאצק)

קדושים תהיו כי קדוש אני (יט, ב) ולכאורה קשה, היה צריך לכתוב "קדושים היו" מה זה הלשון "תהיו". ויש לומר שהכוונה הוא שהקב"ה מודיע לעמו ישראל, כי סוף סוף "קדושים תהיו", גם אם זה יהיה נגד רצונכם, כי הרי יבואו עליכם צרות וייסורים, ובין כך תצטרכו לשוב בתשובה ולהתקדש ולהיטהר, ולכן מה לכם לחכות עד בוא הצרות, מוטב שכבר כעת "תתקדשו" ותעשו המצוות, ולא תצטרכו להצטער, ורק אז לבוא אל שורש הקדושה. (מהר"ש מבעלזא)

לא תגנבו ולא תבחשו ולא תשקרו איש בעמיתו (יט, יא) מסופר על רב ספרא כי היה לו חפץ מסוים שרצה למכור, ורצה אדם אחד לקנותו ממנו בשמונים מטבעות. רב ספרא ביקש עבורו מאה מטבעות, וכיון שלא השתוו במחיר, הלך לו אותו אדם. לאחר זמן הצטרך רב ספרא לכסף, והחליט בלבבו, שאם יבוא עכשיו אותו אדם, ימכור לו בשמונים. בדיוק באותו זמן הוצרך גם אותו אדם לאותו חפץ, והחליט, שגם אם ירצה רב ספרא מאה מטבעות, ייתן לו. הלך לביתו של רב ספרא ואמר לו: מוכן אני לקנות החפץ במאה מטבעות, כפי שבקשת. אמר לו רב ספרא: לא אטול ממך אלא שמונים מטבעות, כיוון שכך החלטתי בליבי להוריד את המחיר, לקיים "ודובר אמת בלבבו". (מכות כד, א)

לא תשנא את אחיך בלבבך (יט, יז) אמר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, אפילו אם

"אחיך" שונה בתכלית ממך במראה ובמעשים, והדמיון היחיד שאולי יש לו לכלל בני ישראל זה רק בלבבו, כי בחיצוניות הוא נראה שונה לגמרי, גם אותו אסרה התורה לשנוא. (ילקוט מאיש לרעהו)

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז) מאחר שנודמן הדבר שאתה הוא שראית את חברך בקלקלתו, הרי זה אות שאף אתה נכשלת בדומה לכך, אחרת לא היו מזמנים לך לראות את המעשה האיני הגון של חברך, לפיכך עליך להוכיח לא רק אותו, אלא גם את עצמך תוכיח "את עמיתך" את, לרבות אותך. (בני יששכר) ואהבת לרעך כמוך (יט, יח) רבי עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה (ירושלמי, נדרים ל, ב) חז"ל מביעים את צערם שכלל גדול זה הוא רק כתוב בתורה, אבל למעשה אין האנשים מקיימים אותו כדבעי. (רבי יהושע קוטנר ז"ל)

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח) רבי עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה (ירושלמי, נדרים ל, ב) כמו שבכל דבר גשמי ישנו כלל שעל ידו אפשר לבדוק חשבון אם החישוב הוא נכון, כך בנוגע לקיום התורה, הכלל שעל ידו אפשר לבחון את האדם הוא על ידי 'בין אדם לחבירו', שאם 'הבין אדם לחבירו' היא אמיתית גם אהבת התורה שבו היא אמיתית, וזהו ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול. (הרה"ק הרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע)

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם (יט, ב) יכול כמוני? תלמוד לומר 'כי קדוש אני' - קדושתו למעלה מקדושתכם" (ויקרא רבה כד) וכי מה זה בא ללמדנו? הרי כל ילד יודע, שקדושת ה' גדולה מקדושת ילוד אשה? אלא כוונת הכתוב היא כך: תדעו לכם! "שקדושתו למעלה" - הקדושה שלי למעלה, היא "מקדושתכם" - מכוח קדושתכם למטה כאן עולם השפל! וככל שאדם מרבה לשמור

עליו כאן למטה, כך שמו של הקב"ה מתגדל ומתקדש למעלה!... (הרה"ק הרבי ר' מיכעל'ע מולאטשוב זי"ע)

לא תלך רכיל בעמך (יט, מז) ר' נפתלי אמסטרדם ז"ל, מחכמי המוסר, היה מודקק מאוד לא להוציא מילה אסורה, ובעיקר נזהר מאד מלדבר לשון הרע. הוא היה תמה על כך שאנשים מזלזלים באיסור חמור זה, והיה אומר, "ראיתי אנשים שמחפשים היתר של מאה רבנים לישא אשה שניה, שאין זה אלא חרם דרבנינו גרשום, ולמה אינם מחפשים היתר של מאה רבנים לדבר לשון הרע, שהוא איסור דאורייתא ואחת העבירות החמורות ביותר?!" (עיטורי תורה)

הוכח תוכיח (יט, יז) כשם שבמצוות מילה דרשו רז"ל (מנחות מב, א) "המל ימול כל זכר", היינו שרק מי שנימול בעצמו יכול למול אחרים, כן בתוכחה - תחילה "הוכח" את עצמך ולאחר מכן "תוכיח את עמיתך". (צמח צדק)

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח) פירש הבעל שם טוב הק' זי"ע - על פי מה שנאמר בתהילים (קכא, ה) "ה' שומרך ה' צילך על יד ימינך" שה', הוא כצילו של האדם, וכמו שצילו של האדם עושה רק מה שהאדם עושה - כך גם ה' מתנהג עם האדם כמו שהאדם נוהג כלפי אחרים, אם הוא גומל חסדים ואוהב אפילו כאלה שאינם ראויים לאהבה - גם ה' יאהבנו ואף על פי שאינו ראוי לכך... זהו גם הכוונה בדברי הכתוב: "ואהבת לרעך" משום ש"כמוך אני ה'" - כמו שאתה תתנהג עם חברך אפילו כשלא מגיע לו כך גם אתנהג עמכם... (פנינים)

אמרי גידולי יעקב שלמה

מו"ה ר' גדליה האפמאן שליט"א
לע"נ חמיו, הרה"ח ר' יעקב שלמה
בהרה"ח ר' שמחה בונם ז"ל צין

לא תגנובו (יט, יא) חייל רוסי מפלוגת קוזקים שעשתה דרכה דרך ראדין, נכנס לחנותו של ה'חפץ חיים' זצ"ל ונטל בגניבה מן הסחורה שבחנות. כשנוכח ה'חפץ חיים' בדבר מיהר למחול לו במחילה גמורה. לבני ביתו הסביר ה'חפץ חיים' את מעשהו, יכול הייתי לא לסלוח לו על גניבתו, אולם לעתיד לבוא, בבית דין של מעלה, אכן יתברר כי הצדק עמי, אבל לך והתדיין עם קוזק. לימים היה מספר את סיפור המעשה, כדי להפיק ממנו מוסר והשכל, הגב נתפס במעשי הגניבה, וכשכולו פחד ורעדה ביקש והתחנן על נפשו כי יקבל עליו את העונש החמור ביותר ובלבד שלא יוודע הדבר למפקדו. הרי לנו מוסר השכל כיצד יש לפחד מן המפקד. (החפץ חיים חייו ופעולו)

לא תגנובו (יט, יא) סיפר ר' משה יצחק דרשן, המגיד מקלם ז"ל שראה מעשה שהבהיר מדוע נאמר 'לא תגנובו' בלשון רבים. כפרית אחת, שממנה נגנבה תרנגולת, החליטה לא להתלונן ולדווח על כך, והלכה אל החצר הסמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת מן הלול. כשראתה שכנתה שנגנבה ממנה תרנגולת, קמה גם היא והלכה לחצר סמוכה ונטלה לעצמה תרנגולת, וכך נמשכה השלשלת. ואמר המגיד מקלם שאז התברר לו שכך הוא בעולם הגדול, ראובן גונב משמעון, קם שמעון וגונב מלוי, ולוי מיהודה וכו'. יוצא שכתוצאה מגניבה אחת, נעשים עשרות גניבות, ולכן כתבה התורה 'לא תגנובו' בלשון רבים. (גן יוסף, ילקוט מאיש לרעהו)

לא תגנובו (יט, יא) בפרוזדור המוביל לחדר הנהלת ישיבת "תורה ודעת" ניצב ארון שהיה מיועד לשימוש חברי ההנהלה. אחד הבחורים שמר כוס לשתיית קפה על אחד המדפים בארון. ביום מן הימים הניח הבחור את הכוס בצורה רשלנית בקצה המדף, כך שכאשר פתח ראש הישיבה הגאון רבי אברהם פאם ז"ל את הארון, נפל הספל ונשבר. הרב פאם התעקש לנקות בעצמו את שברי הכוס. לאחר תפלת שחרית אמר לתלמידיו שהמתינו בתור כדי לשוחח עמו, כי הוא עסוק עתה בעניין דחוף ויתפנה אליהם מאוחר יותר. אחד הבחורים עקב אחריו וראה אותו נכנס לחנות כלים סמוכה (ובה מקווה לכלים), קונה כוס חדש, ומניח אותו במדף בו היה מונח הכוס הקודם. הוא השאיר בתוך הכוס מכתב כתוב: "לכבוד בעל הכוס: פשעתי - שברתי את הכוס שלך מתוך רשלנות, קניתי לך כוס אחר תחתיו. אם אינך מרוצה מהכוס החדש, או אם רצונך בכסף במקומו, אנא הודיעני. א. פאם".

ואהבת לרעך כמוך (יט, יח) אמר הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, לא הייתי יודע אהבת ישראל מהי עד שלמדתי זאת מאיכר אחד. שכן פעם שמעתי איכר מבוסס במקצת שואל לחבירו, התאהב אותי. השיב הלה 'בוודאי! אני אוהב אותך מאוד!'. שאל אותו עוד התדע מה חסר לי? ענה לו וכי מנין אדע זאת? אמר לו הראשון, 'אם אינך יודע מה חסר לי, כיצד יכול אתה לומר שאתה אוהב אותי'.

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז) "המגיד מדובנא" בא יום אחד לעיר שבה דר בעל "אפיקי יהודה" אמר לו הרב: למה באת הנה, לי אין פרנסה כאן ואתה עוד תקפח יותר את פרנסתי. ענה לו המגיד במשלי: לאדם היה תרנגולת ולא נתן לה מזונותיה כדי הצורך, פעם קנה בעל הבית תרנגול, אמרה התרנגולת לתרנגול: כשהייתי יחידה לא סיפק לי בעל הבית את מזונותי, עכשיו על אחת כמה וכמה. אמר לה התרנגול: אנכי אצרח בקולי ויתנו גם לי וגם לך. כך סיים "המגיד מדובנא":

אני אוכיח אותם, אקרא בקול, ויתנו לכל הנצרכים וגם לכבוד תורתו יתנו כדי מחסורו. (משלי יעקב)

הוכח תוכיח את עמיתך (יט, יז) פעם בא אחד ממקורביו של החפץ חיים, והתאונן בפניו כי דרש לפני קהל גדול במשך שעותיים אך לא עלה בידו להשפיע על איש מקהל שומעיו, ואם כן מה תועלת יש בדרשתו. השיב החפץ חיים, ידועים דברי הגר"א שבעד כל רגע ורגע שהאדם שם מחסום לפיו זוכה לאור הגנוז שאין לבן תמותה שום מושג מנעימותו. הגע בעצמך, אם זהו השכר עבור רגע אחד, הלא אין שיעור לשכר שתקבל על כך שעלה בידך לשים מחסום לפיהם של ציבור גדול במשך שעותיים, ובכל אותו זמן נמנעו מלשון הרע ורכילות ושאר דיבורים אסורים. (מעשי למלך)

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא (יט, יז) מעשה בראשי מוסד שהביאו לפני ר' חיים קנייבסקי ז"ל גביר גדול התומך במוסדותיהם ורצו שרבי חיים ישבחו על נדיבות ליבו ועל תרומותיו החשובות. פנה אליו רבי חיים ושאל: "האם אתה מקדיש גם זמן ללמוד תורה בעצמך? הרי תלמוד תורה היא המצוה החשובה ביותר!" הגביר התחמק מלענות והיה מובן שהוא אינו קובע עתים לתורה, אך רבי חיים לא הרפה והמשיך לשוחח עם הגביר בענין זה כשהוא מדגיש בפניו שעליו למצוא זמן ללימוד התורה. ראשי המוסדות חשו שלא בנוח מהמעמד. הנה במקום "שירות ותשבחות" קיבל התורם תוכחת מגולה... מי יודע מה תהיה תגובתו וכיצד ישפיע הדבר על תרומותיו בעתיד... להפתעתם הרבה, עם סיום הביקור סח להם הגביר: "היודעים אתם, מביקור זה נהנתי ביותר, ובזכות דברי הרב אני מתכוון מעתה להתחיל ללמוד תורה". (רבי חיים)